

מאשימים אותו כ...פאשיסט שמאלני" - והוא טוען שהם..האנטישמים האמיתיים" הכבוד האבוד של ריינר פסבינדר

א. "האשפה, העיר והמוות"

את השערורייה התרבותית האחרונה במערב-אירופה סיפק ריינר ורנר פסבינדר, בן ה-30, במאי-קולנוע מן הנודעים בגרמניה, סופר ומחזאי בזכות עצמו. כלרי התיקשות השמרנית בעבר בגרמניה מאשימים בימים אלה את פסבינדר כ...נגוע באנטישמיות פראית." העילה להאשמה היא מחזה פרייטו, שראה אור בתוצאת זור קאמפ, שאחד מגיבוריו הוא יהודי-חסדן. שם המחזה "האשפה, העיר והמוות", והוא עוסק באקולוגיה נפשית של אבירי הלאומנות הגרמנית.

מאשימו של פסבינדר בעיתונות-הסנסציונית של מערב-גרמניה, מביאים, כראייה לאנטישמיות שלו, קטעים מתוך מחזהו, שהוצאו מהארץ האמנותית, ומובאים מפני של נאצי-לשעבר המאמין בתחיית הנאציזם: "...הוא מבזה אותנו, היהודי, הוא מוציא את רמנו ומתי עלד בנו, כיוון שהוא יהודי ואנו אשמים. אני מתעורר בלילות, כאשר נגד עיני המוות, ואני חש מחנק בגרוני. הוא, היהודי, אשם בכך, כיוון שהוא גורם לכך, שנגניש עצמנו אשמים - כיוון שהוא כאן, איננו נשאר במקום אשר ממנו בא, או איננו הומתו אותו בתאיהם-האזים, הייתי ישן ביתר שמוח..."

לעומת הנאצי-לשעבר משמיע היהודי שבמחזה הערות בנוסח: "...לא איכפת לי, אם ילדים בוכים ואם נשים, קשישים ומתפזזים. עדי לשמור על ארצותי..."

בשל הערות שכללה מטיחים אבירי חופשי-הדיבור של העיתונות הסנסציונית האשמות בפסבינדר כמייצג של "פאשיזם שמאלני", והם הצליחו, בעזרת הדיסטורציות יואכים פאסט, להפוך את המחזה לאחת מיצירות-התרבות המשמעותיות ביותר של גרמניה מאז תום מלחמת-העולם השנייה.

מי שקרא את סיפרו של חתן פרסינובל, היינריך בל, הכבוד האבוד של קתרינה בלוס, שראה אור גם בעיברית, הבחין מייד באופן בו מנהלת עיתונות מערב-גרמנית מסוימת מסעיה-השמצה נגד רדיקאלים פוליטיים ברפובליקה המערב-גרמנית, כדוגמת העיתון בילד שאינו בדוי, דומה שמערכה דומה מתנהלת בימים אלה נגד ריינר פסבינדר, וכלטי כל מה שמייצגת התרבות הגרמנית החדשה.

ב. אמוק של אמירת אמת

מיהו ריינר פסבינדר?

במאי-קולנוע-והאיטורן ומחזאי שהשלים עד כה למעלה מ-30 סרטים, ביים 50 הצגות-תיאטרון, חלקם מפרי עטו. באחד המאמרים שפרסם, כתב פסבינדר: "עליתי על עיקבות יאושיו של האדם", "כולנו כבינו בקולנוע" משום שקשה מאוד לשנות את פני העולם."

כבר באחד מסרטיו הראשונים, קאצאלמאכר, השפך פסבינדר את נושא האלימות של נוער-הספרברים, אלימות הנובעת מנסיבותיו הכושלים של נוער זה להתאם עצמו לאופנת ולדפוסי-החיים המקובלים בחברה-התעשייתית.

סרט אחר, שהביא לפסבינדר מוניטין רב, מדוע נתקף מר. באמוק מסטר על שרטט טכני, המואס בחיים הנוערי בורגניים, הוא משועמם, עצוב ונחנק לעיתים בדחפים ריגשיים, למרות שאינו מסוגל לבטא את עצמו. הוא

פסבינדר

מחפש אתר מילים, ומנסה לתאר את השיר שאישתו אהבה פעם, ואת התחושה הנעימה שאתו שיר הסב לה. אלא שלקראת הסוף נכנסה האנטי-גיבור של הסרט לגורלו. כשם שבדין-למוות הולך לעמוד-התלייה, כך שהוא נעור מתרומת-הזיוויו המתקתה, ורוצח את אישתו, ללא עילה כלשהי, שכנו וילדיו, ולבסוף תולה מר. את עצמו בחדר-האמבטיה שלו.

סרט נוסף של פסבינדר הוא פחד אוכל את הנשמה, שבמרכזו סיפור אהבה נואש בין עלי, שהוא פועל מרוקאי, לבין אמי, אישה גרמנית המבוגרת ממנו כעשרים שנה. ניתן לדמות סיפור-אהבה זה לרומן בין פועל ערבי מהר שטחים לבין אישה-ישראלית בסוף גיל-העמידה. עם פריחת הרומן בין אמי לעלי מחליטים השניים להתחתן. החברה הטובת אותם אינה מוכנה לקבל זיווג יוצא-דופן זה. בנייה של אמי אינם מוכנים להכיר את עלי כבן-מישפחה, והם מתכחשים לאינם. הסרט הוא מסה-קולנועית של ביקורת-חברתית, על בעיות פולטריון-האשפתות המינורי בא לגרמניה.

בראיון שנערך עם פסבינדר לפני זמן מה הוא אמר: "...סרטי הראשונים היו מעין עבודות-מחקר בנושאים אקטואליים בגרמניה של היום: פוי

עלים, שחורים, דיכוי המעמד-הבינוני השכיר, ומעמדו של יוצר הפרטים מוז' שאלות פולטי מיות..."

זו הסיבה שסרטיו ומחזותיו רצופים באלמנטים של אלימות, מוסיף ואומר פסבינדר באותו ראיון: "...הרמנו יות בסרטי מייצגות את עמדות החברה, ומתאי רות את הקד-הרוח בקרב בני הדור הצעיר, שמקורו, כפי הנראה, במיבנה החברתי. הצעיר רים הללו הבינו שניתן לעשות אך מעט נגד מיבנה-החברתי כזה, וכי לכל היותר אפשר לני קוט עמדה מסתייגת..."

פסבינדר קורא גר על גרמניה העכשווית. והוא אינו בוחל בשום אמצעי. הוא פוגע באי-היחוס של גרמניה, שוחט את פרונות הקדושות, בו לריכוז העוצמה של אמצעי-התיקשות, לוחם במתחשדים המנסים לאחות את פסיפס השברים של עברה הנאצי. הוא רק אחד מיוצרים רבים בגרמניה הלוחמים ביצירותיהם בעיוות-המתמיד של השקפת-עולם הרווחת אצל הגרמניה-הממוצע, ובנים לאותה חברה זעיר-בורגנית שהתעשרה מן "הגנסי-הכלכלי" שלה, ומעסיקה בתנאי-ניצול עבדים מייובאים מאפריקה ומאסיה. על-מנת להבין את מילחמתו של פסבינדר, יש להבין את השקרה-המוסכם שעליו מושחתת החברה-הגרמנית העכשווית. זה השקר שבו עוסק גינטר גראס בספרו שנות-כלב, שם הוא מתאר הצלחה הסרת-תקדים של מוצר חדש להמונים, "מישקפי-פלא", המשוקים והופכים לחיטים בגרמניה, כעשר שנים לאחר תום חמילחמה. תפקידם של מישקפיים אלה הוא, השיפת פרוצסו האמיתי של אבא" מישקפיים שתכונתם העיקרית היא לצוד תמונות ואפיונות שהמוטיב החורר בהן הוא מוטיב הרצח. אלא שכוחם של מישקפיים אלה פג כאשר המרכיבים אותם עוברים את גיל העשרים שלהם.

פסבינדר הוא ילד שעבר את גיל העשרים, ועודו חובש את המישקפיים האלה, ורואה בעדן את כל האפייזודות שהועלמו מפניו. לכן הוא תקוף באמוק של אמירת האמת, כל האמת ורק האמת.

ג. צביעות של אנטישמים

בשנים האחרונות התפתחה בגרמניה-המערבית אופנה של האשמת אנטי-שמאל וחינוכים-ליברליים כ"פאשיזם שמאלני". ונוצר מצב שבו אנשים, שלא בחלו בפאשיזם ובנאציזם בשנות ה-30 וה-40, הפכו נושאי דגל הטהרה, המוסר ואת-התבייה-הרדיים.

לציבור זה מתכוון פסבינדר, כאשר נחלץ להגנת מחזהו, שהוצאת-הספרים אספה את כל עותקי המחזרה שלו ממדפי חנויות הספרים, והוא אומר על גיבורו היהודי והאחרים: "...הוא מנהל את עסקיו. הוא לא יצר את התנאים שבתוכם הוא פועל. הוא אינו אחי ראוי לתנאים אלה. פרנקפורט הוא העיר שבה קיימים התנאים האלה. ויש לבחון את מני עיניהם של האנשים המסכרים לבדוק את התנאים ולשנותם. הם האנטישמים האמיתיים."

פסבינדר רשאי לטעון לעצמו על השכם, היות וההאשמת מות, אשר הוטחו בו, הוטחו בעבר בכל אנטי-הרוח הגרמניים, מאז תום מלחמת-העולם השנייה, ובניהם גינטר גראס. היינריך בל, סטר הנדקה ורבים אחרים. מצער רק שהדי ויכוח זה, על העמדות שאותן תוקף פסבינדר, הגיעו לעיתונות העיברית, והצליחו להשתקף בה במראה מעוותת.

תישדורות מלוויין-ריגול, מנחה הערב, מוטי בהרב, פנה לאבידן במהלך קריאת הסואמת חשנייה וביקשו לקצר, פנייה שאינה מקובלת בערבי-שירה למיניהם. אבידן המשיך, כשהוא בולע את כעסו, בהססקה, כאשר היה אבידן בשלבי הסתלקות מן האירוע. זיבב אחרי מנחה הערב וביקש לנמק את מעשהו. כאן התנהלה התכתשות בלתי-ספורתית, אשר במהלכה חבט אבידן כמה חבטות בהרב ועזב את המקום. אחרי ההססקה נערך ראיון עם יהודה עמיחי, והועלה קטע ממחזה של יוסף מזנר. אחרון המשתתפים היה יורם לנינוק שסיפר, בין השאר, אודות קריאות-טלפון ומכתבים אנונימיים שלהם הוא זוכה ללא-הרף, בשל ספריו ורשימותיו. אישיות המעורה בחיי הספרות, ששבה לאחרונה מחוץ-לארץ, סיפרה שהסופר בנימין תמוז עוסק בימים אלה, בלונדון, בהיבט של בעקרום של משרד-החוזר ומערכת-ההסברה בחוץ-לארץ. מסעיה-שמצות נגד תמוז, שנערך באחד הצהרונים, והביא את יוסף שריר לשאל בכנסת שאילתה שבה הוצג תמוז כיוור, בא לקיצו. מסתבר שמקורה של חרושת-השמועות על ירידתו של תמוז בלדסם פסיכוס ומן-מה ביקורת-סיפורת במוסף הארץ, בתקופה שבה שימש בנימין תמוז כעורכו, בשלב מאוחר יותר מנע תמוז מאותו אדם לתמשיך לפרסם ביקורתיו במדורו. האדם טילפן אל מדיחו, ואמר לתמוז שהנקמה לא תאחר לבוא. "מאז חלפו כמה שנים, ואותו אדם הפך עורכו של אחד מכותביה-העיתון המסובסדים, וניקמתו בתמוז אכן לא אחרה לבוא. המשורר עיוני סבית מחסר רמה נעצר לחקירה על-ידי מישטרת מרחבי-הגליל, על שירים שכתב וקרא לפני קהל ערבי בכפרים. מסתבר כי מאז, יום-האדמה פורסמו בישראל כעשרה שירים לפחות, המוקדשים לששה הערבים שנהרגו. עם המשוררים שכתבו על נהקשר זה נמנים נאיה סלאם, דרווי מפקיעו, מפלאח טבעוני וממיה צבאג. בהקשר למעצרו של עיוני סבית שואלים חברי במה הוא שונה מנתן אלתרמן, שחיבר אחרי טבח כפר-קאסם שיר שבו גינה את הטבח. נמסר מחוגי המשוררים האלה שיש בכונתם לפנות בעניין מעצרו של סבית למוזכרות פא"ן קלוב העולמי.

חווית התיסכול בה חיים צעירים בארץ לאחר שירותם הצבאי. סיפורו של בונה תירוש כתוב בעיברית מדוברת ביותר, מבלי להיות סיפורתי מדי או מצועזע, ויתכן שזו הסיבה שמנעה את ההתייחסות הערכית לבית במוספי-הסיפורת, המעדיפים לדון ולדוש, לגופה ולחוצה, כל יצירה שהיא סיפורתית ומנותקת מן המציאות. בהבית מצויות מיגרעות, אלא שהן אינן נופלות ממיגרעות הספרים הזוכים לסיפול ולחיטוט מדוריי-הסיפורת, ודומה שיתרון הכנות של תירוש מכסה על מיגרעות סיפרו.

הנקמה איחרה קצת

ביום הרביעי האחרון נערך באולם צוותא בתל-אביב מיפגש-סיפורתי, לרגל צאת-הארז של חוברת עכשוו החדשה, האירוע, שנמשך לתוכו של הלילה, החל בהצגת פנים חדשות בשירה, משוררים כיעל גלוברמן ואלי בכר ואחרים קראו מפרי ביכורים. אחרי מופע-זימרה קצר, שכלל שירי-משוררים, הציגו עורכי עכשווין מורוץ וגבריאל מוקד את ביטאונם ככתבי-עיתון יצירתי ואנטי-מימסדי, והמשיכו במסורת התקפותיהם על סופרי ומשוררי דור הפלמ"ח, אחריהם עלה לבמה המשורר עוזר רבין, וציין שלמרות היותו שייך לאותו דור משקן, הוא רואה זאת ככבוד לו לפרסם את שיריו בעכשוו. השקנת קצת פביאן קראה משירה של יונה וולך. המשורר אשר רייך קרא משירי מילחמת יום-הכיפורים שלו, והסופר יצחק אורפול קרא קטעים מהנובלה שלו חווית יום קץ. דויד אבידן קרא שתי פואמות ארוכות. האחת בעלת הכותרת, החיטונות, שהיא פוליטית ומגמתית, והאחרת, 10

באגודת רובה ותחמושת...
 יו"ר: דוד המלך...
 מנהל: דוד המלך...
 סגן: דוד המלך...
 מזכיר: דוד המלך...
 נציגים: דוד המלך, דוד המלך, דוד המלך...
 תפקידים: דוד המלך, דוד המלך, דוד המלך...
 חברים: דוד המלך, דוד המלך, דוד המלך...
 תשלום: דוד המלך, דוד המלך, דוד המלך...
 כתובת: דוד המלך, דוד המלך, דוד המלך...
 טלפון: דוד המלך, דוד המלך, דוד המלך...
 פקס: דוד המלך, דוד המלך, דוד המלך...
 דואר: דוד המלך, דוד המלך, דוד המלך...
 אתר: דוד המלך, דוד המלך, דוד המלך...
 עמוד: דוד המלך, דוד המלך, דוד המלך...